

**فرهنگ سازی بیمه در بین نوجوانان
(مورد درس بیمه در کتاب تعلیمات
اجتماعی پایه دوم راهنمایی)؛ اقدامات
انجام شده، کاستیها و چند پیشنهاد**

علی اعظم محمدیگی^۱

چکیده

سال ۱۳۷۶ یکی از نقاط عطف تلاش‌های انجام شده برای فرهنگ‌سازی بیمه در کشور است. در این سال، برای نخستین بار در یکی از کتاب‌های درسی یعنی کتاب تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی، درسی به معرفی بیمه اختصاص داده شد. به این ترتیب، از این سال کلیه دانش آموزان کشور (به غیر از دانش آموزانی که پیش از ورود به این پایه ترک تحصیل می کنند) در حد مطالب درس مذکور و مطالب کمک‌درسی جانبی آن، با بیمه آشنا می‌شوند. در این مقاله، پس از مرور محتوای درس بیمه در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی، اثر بخشی یا میزان تحقق هدف‌های این درس، بررسی و ارزیابی خواهد شد. در پایان، با توجه به نتایج ارزیابی مذکور، پیشنهادهایی برای افزایش اثربخشی هدف‌های درس مذکور مطرح می‌شود.

۱. کارشناس ارشد اقتصاد و رئیس گروه پژوهشی عمومی بیمه پژوهشکده بیمه.

واژگان کلیدی

فرهنگ بیمه، آموزش بیمه، تعلیمات اجتماعی

مقدمه

در سال تحصیلی ۱۳۷۶-۱۳۷۵ در پی تصمیم سازمان پژوهش و برنامه ریزی درسی، وزارت آموزش و پرورش به انجام تغییرات اساسی در کتاب تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی، در قالب یکی از این تغییرات، درسی با موضوع بیمه در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی گنجانده شد. به این ترتیب، از این سال به بعد کلیه دانش آموزان کشور به جز دانش آموزانی که پیش از ورود به این پایه ترک تحصیل می کنند، در حد مطالب این درس با بیمه آشنا می شوند. مطالب درس بیمه را گروه برنامه ریزی درسی علوم اجتماعی در این سازمان با کمک فنی و کارشناسی بیمه مرکزی ایران تهیه و تدوین کرده است.

محتوای درس بیمه

در سال تحصیلی ۱۳۸۳-۱۳۸۲ در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی، درسی با عنوان "بیمه در زندگی ما چه نقشی دارد؟" [۱] به عنوان شانزدهمین و آخرین درس این کتاب و در ۴ صفحه دیده می شود (دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی ص ۹۹-۹۶). مطالب این درس با این فرض نه چندان واقع بینانه که دانش آموزان این پایه اغلب به روزنامه ها دسترسی دارند و آن را مطالعه می کنند، با عبارت زیر آغاز می شود:

"همه روزه در صفحه حوادث روزنامه ها با خبرهایی مانند آنچه در تصویر زیر می بینید روبه رو هستیم و چه بسا به سادگی از خواندن دقیق آن نیز صرف نظر می کنیم (همان منبع، ص ۹۶)".

تصویر مورد نظر در عبارت فوق، بریده خبر برخی از روزنامه ها درباره چند مورد حادثه آتش سوزی، رانندگی و سیل در برخی نقاط کشور و خسارت های مالی و

جانی ناشی از این حوادث است. در ادامه مطلب از دانش آموزان خواسته شده بریده این خبرها را به دقت بخوانند و درباره پرسش های زیر در کلاس گفت و گو کنند.

”چه خطرهایی ممکن است زندگی انسان را تهدید کند؟ آیا تا به حال با خود اندیشیده اید که چگونه هر یک از این حوادث می تواند در مدت زمان کوتاهی حاصل تلاش و زحمات چندین ساله خانواده ای را بر باد دهد؟ آیا هر فرد خود به تنهایی می تواند خسارت ها را جبران کند؟ به نظر شما چگونه می توان با این حوادث روبه رو شد و از عهده جبران خسارت آنها برآمد؟ (همان منبع، ص ۹۶)“.

ادامه متن درس، در برگرفته پاسخ این پرسش هاست. برای مثال در پاسخ پرسش اول آمده است:

”انسان در زندگی با خطرها و حوادث ناگواری مانند آتش سوزی، تصادف اتومبیل، زلزله و ... مواجه می شود. شاید شما هم شاهد وقوع چنین حوادثی بوده اید یا از طریق اخبار، رادیو، تلویزیون و مطبوعات در جریان وقوع آنها قرار گرفته اید. بسیاری از این حوادث غیر قابل پیش بینی و پیشگیری هستند و همواره اشخاص و اموال جامعه را تهدید می کنند. شاید به همین دلیل است که می گویند: حادثه هیچ گاه خبر نمی کند (همان منبع، ص ۹۷-۹۶)“.

در ادامه مطلب، تصویر یک ساختمان خسارت دیده در حادثه آتش سوزی و نیز تصویر یک مأمور آتش نشانی در حال اطفای حریق دیده می شود. به نظر می رسد این دو تصویر با هدف نمایش مصادیق عینی خسارت و ایجاد جذابیت تصویری برای دانش آموز، به درس اضافه شده است.

مؤلفان درس برای آنکه بستر لازم برای ورود به موضوع اصلی درس یعنی بیمه را فراهم کنند، با تقسیم بندی خسارت های حوادث به خسارت های کوچک و بزرگ، با این تحلیل که افراد قادر به جبران خسارت های بزرگ نیستند، دانش آموز را به تفکر درباره راههای جبران این گونه خسارت ها دعوت می کنند:

”روشن است که یک فرد به تنهایی قادر به جبران چنین خسارت‌های بزرگی نیست و باید برای جبران آنها چاره‌ای دیگر اندیشید. به نظر شما برای جبران این‌گونه خسارت‌ها چه راه‌هایی وجود دارد؟ (همان منبع، ص ۹۷)”

مؤلفان با تعبیر کردن مؤسسه بیمه به شکل مدرن همکاری و همیاری افراد جامعه برای جبران خسارت‌های ناشی از حوادث، پس از طرح یک پرسش دیگر، در نهایت بیمه را به دانش‌آموز معرفی کرده‌اند:

”آیا افراد جامعه می‌توانند بدون همکاری و همیاری با یکدیگر از عهده خسارت‌های ناشی از حوادث برآیند؟ همکاری و همیاری در چنین مواردی به شکل‌های گوناگون از ابتدای زندگی اجتماعی انسان وجود داشته است. این همکاری و همیاری به تدریج کامل‌تر شده و به شکل امروزی در آمده است که بیمه نامیده می‌شود. مؤسسه بیمه برای جبران زیان‌های مالی به وجود آمده است و به موجب قراردادی، تعهد می‌کند که در مقابل دریافت مبلغی به عنوان حق بیمه خسارت‌های ناشی از حوادث معینی را جبران نماید (همان منبع، ص ۹۷).“

در انتهای متن درس، با هدف شناساندن مصادیق عینی خدمات مؤسسه بیمه در جبران خسارات حوادث، دو رشته بیمه‌ای معرفی شده است. اولین رشته، بیمه حوادث و درمان دانش‌آموزان است که هر دانش‌آموز در صورت بروز حوادث تحت پوشش آن، خود از مزایای این بیمه منتفع می‌شود.

”ممکن است برای شما دانش‌آموزان نیز در داخل یا خارج از مدرسه حوادثی پیش آید. آیامی‌دانید که در برابر این حوادث بیمه هستید؟ شما در ابتدای هر سال تحصیلی با پرداخت حق بیمه کارتی به نام کارت بیمه حوادث دریافت می‌کنید. با دریافت این کارت شما در برابر انواع حوادثی که ممکن است در شبانه روز در داخل یا خارج از مدرسه پیش آید، بیمه می‌شوید و بیمه طبق قرارداد هزینه‌های ناشی از این حوادث را پرداخت می‌کند (همان منبع، ص ۹۸-۹۷).“

تصویر کارت واقعی بیمه حوادث و درمان برای یک دانش‌آموز که در یکی از شرکت‌های بیمه کشور صادر شده، تصویر جدیدی است که در سال تحصیلی ۱۳۸۲-۱۳۸۳ به متن درس بیمه اضافه شده است (همان منبع، ص ۹۸). متن درس با معرفی بیمه اتومبیل که از نظر تعداد بیمه نامه و ارزش حق بیمه، رتبه اول را در پورتفوی کلیه شرکت‌های بیمه کشور دارد، خاتمه می‌یابد:

“می‌دانید که امروزه اتومبیل در زندگی انسان نقش بسیار مهمی دارد. به نظر شما داشتن اتومبیل و رانندگی با آن چه خطرها و مسئولیت‌هایی را به همراه دارد؟ ممکن است خود اتومبیل با خطراتی مانند آتش‌سوزی، دزدی و تصادف روبه رو شود یا راننده آن با عابران پیاده تصادف کند. براساس قانون، همه دارندگان وسایل نقلیه موتوری موظفند با پرداخت حق بیمه سالانه، اتومبیل خود را بیمه کنند تا از این طریق بتوانند خسارت‌هایی را که ممکن است در طول سال به جان یا مال دیگران وارد می‌کنند، جبران نمایند (همان منبع، ص ۹۸).”

گفتنی است که آخرین تصویر قرار داده شده در درس بیمه، تصویر ساختمان بیمه مرکزی ایران است. در زیر این تصویر عبارت بیمه مرکزی ایران بر فعالیت‌های مؤسسات بیمه نظارت دارد و مقررات لازم را در این زمینه تهیه و تدوین می‌نماید، باهدف آشنا کردن دانش‌آموز با این مؤسسه نظارتی، درج شده است.

شیوه ارائه درس بیمه

در تقویم زمانی برنامه درسی تعلیمات اجتماعی، دو جلسه ۴۵ دقیقه‌ای به درس بیمه اختصاص داده شده است. در جلسه اول متن درس خوانده می‌شود. مؤلفان کتاب با رویکرد جلب مشارکت دانش‌آموزان به بحث و گفت و گو درباره موضوع بیمه، سؤالاتی را در متن درس گنجانده‌اند و در پایان نیز دانش‌آموزان را به معرفی چند نمونه دیگر از فعالیت‌های بیمه برای جبران زیان ناشی از حوادث دیگر؛ خلاصه کردن

مطالب درس در قالب چند جمله و طراحی پرسش‌هایی درباره بیمه و پاسخ دادن به آن فرا خوانده‌اند (همان منبع، ص ۹۹-۹۸).

جلسه دوم برای ارائه نتایج فعالیت‌های زیر در نظر گرفته شده است. این فعالیت‌ها را دانش‌آموزان باید در خارج از کلاس انجام دهند:

۱. با مراجعه به صفحه حوادث روزنامه‌ها، سه نمونه از حوادث ذکر شده در آنها را انتخاب و تحقیق کنید که چگونه افراد خسارت دیده می‌توانند از همکاری و همیاری بیمه بهره‌مند شوند.

۲. درباره سؤال‌های زیر با اعضای خانواده خود گفت و گو کنید:

الف. آنها از چه نوع بیمه‌هایی استفاده می‌کنند.

ب. این بیمه‌ها چه فوایدی دارند.

حاصل گفت و گوی خود را به صورت گزارشی کوتاه تنظیم کنید (همان منبع، ص ۹۹).

ارزیابی اثر بخشی یا تحقق هدف‌های درس بیمه

ارزیابی این گزاره که "برنامه درسی بیمه تا چه حد به هدف خود - آشنا کردن دانش‌آموزان با نقش بیمه در زندگی افراد - دست یافته است" به دو روش قابل انجام است. در روش اول، در چارچوب یک مطالعه میدانی، باید یک جامعه نمونه مناسب از میان جامعه آماری دانش‌آموزانی که در سال تحصیلی معینی این درس را گذرانده‌اند، انتخاب شود و با ابزارهای مناسب مانند پرسشنامه یا مصاحبه، میزان آشنایی آنان با بیمه که از طریق درس بیمه و فعالیت‌های ذریبط حاصل شده، مورد سنجش قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود که پژوهشکده بیمه مرکزی ایران با پشتیبانی واحدهای آموزشی و اجرایی ذریبط در وزارت آموزش و پرورش و با همکاری واحدهای تحقیقاتی آن، چنین مطالعه‌ای را انجام دهد. به دلیل اینکه این مطالعه تاکنون انجام نشده، در این مقاله به ناچار روش دیگری برای ارزیابی میزان تحقق اهداف درس به کار رفته است. در این روش ضمن تحلیل اجمالی محتوای متن درس و تعیین شرایط لازم برای انتقال مؤثر این محتوا به دانش‌آموز، وضع موجود این شرایط و امکانات بازگو می‌شود.

به نظر می‌رسد مؤلفان متن درس بیمه به دلیل وجود دو محدودیت برون‌زا یعنی محدود بودن فضای اختصاص داده شده به این درس و محدود بودن وقت برای ارائه مطالب و انجام تکالیف درسی ذریبط نتوانسته‌اند حتی حداقل اطلاعات لازم درباره کلیت بیمه و کارکردهای آن را به دانش‌آموز ارائه دهند. [۲]

به این ترتیب، بخش اعظم متن درس به جای آنکه جنبه اخباری و اطلاع‌رسانی داشته باشد، حاوی پرسش‌هایی است که دانش‌آموز برای پاسخ به آن (و در واقع، برای آن که متن درس اثربخش شود) ناچار است به منابع دیگر یعنی اعضای خانواده، معلم و موارد کمک آموزشی اتکا کند. [۳] اکنون این پرسش مطرح است که آیا این منابع در وضعیت موجود قادر به ارائه اطلاعات تکمیلی به دانش‌آموز هستند؟ در قسمت "فعالیت خارج از کلاس" از دانش‌آموز خواسته شده است با اعضای خانواده خود درباره نوع بیمه‌های مورد استفاده و فواید آنها گفت‌وگو کند و نتیجه آن را به صورت گزارشی تنظیم نماید. به نظر می‌رسد گذشته از سهم بسیار اندک بیمه‌های اختیاری خانواده در کل پورتفوی شرکت‌های بیمه کشور به ویژه بیمه آتش سوزی واحدهای مسکونی و بیمه‌های عمر انفرادی، تأکید مکرر دست در کاران صنعت بیمه کشور بر نبودن فرهنگ بیمه در بین خانواده‌ها و برگزاری این سمینار با موضوع اختصاصی "نقش فرهنگ سازی در توسعه بیمه"، شاهد گویایی از ناآشنایی اکثر قریب به اتفاق خانواده‌ها با محصولات بیمه‌ای و فواید آن باشد. [۴]

منبع دیگر و در واقع منبع اصلی انتقال اطلاعات بیمه‌ای تکمیلی به دانش‌آموز، معلم درس تعلیمات اجتماعی است. پیش نیاز این انتقال اطلاعات معلم است که خود از طرق مختلف مانند حضور در دوره‌های آموزشی ذریبط و دسترسی به منابع مکمل به این اطلاعات مجهز باشد. به گفته کارشناس مسئول گروه برنامه‌ریزی درس علوم اجتماعی در وزارت آموزش و پرورش، معلمان تعلیمات اجتماعی از این نظر وضعیت مناسبی ندارند. [۵] برای مثال، در فصلنامه رشد آموزش راهنمایی که این

وزارت با هدف " اعتلای دانش دبیران دوره راهنمایی تحصیلی و ... " منتشر می‌کند تاکنون فقط یک مقاله درباره بیمه منتشر شده است. [۶]

آخرین منبع تجهیز دانش آموز به اطلاعات تکمیلی درباره بیمه و در نتیجه، فراهم شدن شرایط انجام تکالیف درسی ذریبط، دسترسی وی به مواد آموزشی در زمینه بیمه مانند نشریه، کتاب و فیلم است. در ماهنامه "رشد نوجوان" که برای دانش آموزان دوره راهنمایی منتشر می‌شود تاکنون مطلبی درباره بیمه درج نشده است. [۷] همچنین، طبق بررسی انجام شده، وزارت آموزش و پرورش تاکنون هیچ کتاب کمک درسی و محصول صوتی یا تصویری در زمینه بیمه تولید نکرده است.

به این ترتیب، به نظر می‌رسد بتوان نتیجه گرفت که هدف‌های درس بیمه در تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی یعنی آشنا شدن دانش آموزان با مؤسسات جبران کننده خسارت‌های ناشی از حوادث تا حد زیادی حاصل نشده و نخواهد شد. به عنوان شاهدی بر این ادعا، در حالی که برنامه ریزان درسی تحقق اهداف و برنامه درسی را مستلزم فراهم شدن لوازم و شرایطی چون استفاده از "دبیران متخصص و آموزش دیده در امر تدریس، تجهیز مدارس به کتاب‌ها و نشریات توصیه شده از سوی مؤلفان و برنامه ریزان درسی، تهیه کتاب راهنمای معلم، فیلم و اسلایدهای آموزشی، برگزاری دوره‌های منظم و مستمر آموزش ضمن خدمت با هدف افزایش دانش دبیران" می‌دانند (دفتر برنامه ریزی تألیف و کتابهای درسی، ص ۹۴). این لوازم و شرایط در مورد آموزش درس بیمه مهیا نشده است.

چند پیشنهاد

براساس مطالب قسمت پیش، افزایش اثربخشی آموزش درس بیمه در گروی فراهم شدن همان لوازم و شرایطی است که از نظر برنامه ریزان درسی لازمه تحقق اهداف هر برنامه درسی است. تحقق این لوازم و شرایط مانند مجهز شدن مدارس به

کتاب‌ها و نشریات ذریبط و تهیه فیلم و اسلایدهای آموزشی خود مستلزم وجود امکانات مالی است که با توجه به تنگناهای بودجه‌ای شدید و آشکار وزارت آموزش و پرورش نمی‌توان نسبت به تأمین آن در این وزارت‌خانه امیدوار بود. همین که با گذشت هشت سال از ورود درس بیمه در برنامه درسی تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی، هنوز هیچ یک از لوازم و شرایط مذکور فراهم نشده، خود مؤید ادعای فوق است. ضمن بیان این واقعیت که طبق اطلاعات به دست آمده، [۸] شرکت‌های بیمه تاکنون در برنامه تبلیغات بیمه‌ای خود، بودجه‌ای را صرف تدوین امکانات مالی و فنی برای افزایش اثربخشی درس بیمه‌نکرده‌اند، پیش از برشمردن اقدامات پیشنهادی این مقاله برای مشارکت فنی و مالی صنعت بیمه در این برنامه، بحثی اجمالی درباره جایگاه شرکت‌های بیمه (به عنوان مؤسسات عرضه کننده محصولات بیمه‌ای) و بیمه مرکزی ایران (به عنوان نهاد ناظر بر فعالیت این مؤسسات) در انجام چنین مشارکتی ضرورت دارد. این واقعیت که شرکت‌های بیمه تاکنون با وزارت آموزش و پرورش، در زمینه راههای تقویت برنامه درسی بیمه تعامل نداشته‌اند به نظر می‌رسد از دو دلیل اصلی نشئت می‌گیرد. دلیل اول شاید این باشد که شرکت‌های بیمه، دانش‌آموزان را مخاطب مناسبی برای تبلیغات بیمه‌ای خود تلقی نمی‌کنند. زیرا این تبلیغات اساساً متوجه مشتریان بالقوه یا به اصطلاح متوجه، یک بازار هدف مشخص است. دلیل دوم، تصور می‌شود برداشت غالب در میان شرکت‌های بیمه این باشد که انجام این گونه تبلیغات بیمه‌ای و غیرمستقیم یا به عبارت رایج در میان دست‌درکاران صنعت بیمه "انجام کار فرهنگ سازی بیمه‌ای" در جامعه، وظیفه بیمه مرکزی ایران است. این برداشت به احتمال زیاد متکی بر مفاد قسمتی از ماده یک قانون تأسیس این مؤسسه است که طبق آن، بیمه مرکزی ایران گذشته از وظیفه نظارت بر فعالیت شرکت‌های بیمه "به منظور تعمیم امر بیمه در ایران" تأسیس شده است (بیمه مرکزی ایران، ص ۱۹). این برداشت از زوایای مختلف قابل نقد و ارزیابی است. برای مثال، اولاً، از زمان تأسیس بیمه

مرکزی ایران در عمل، تاکنون دولت بودجه مستقلى به این مؤسسه تخصیص نداده است تا آن را صرف تعمیم امر بیمه نماید. با وجود این، بیمه مرکزی ایران طی سه دهه گذشته با فعالیت‌هایی چون چاپ و انتشار کتب و نشریات بیمه‌ای، تبلیغات تلویزیونی و حضور در مدارس کمابیش در مسیر تبلیغات بیمه‌ای غیرمستقیم و به عبارت دیگر کار فرهنگ سازی بیمه گام برداشته است. [۹] به این ترتیب، در حالی که این مؤسسه این فعالیت‌ها را از محل درآمد فعالیت تجاری خود یعنی عملیات بیمه‌گری اتکایی تأمین نموده است به طور منطقی، انتظار می‌رود شرکت‌های بیمه نیز بخشی از درآمد فعالیت تجاری خود یعنی عملیات بیمه‌گری مستقیم را به کارفرهنگ‌سازی بیمه اختصاص دهند. ثانیاً، در کشورهای دیگر شرکت‌های بیمه گذشته از تبلیغات بیمه‌ای مستقیم و معطوف به بازار هدف، با آگاهی از آثار درازمدت تبلیغات بیمه‌ای غیرمستقیم، قسمتی از بودجه تبلیغاتی خود را صرف چنین کاری نمایند. برای مثال، در حالی که در بریتانیا به رغم بالا بودن سطح اطلاع خانواده‌ها از محصولات بیمه‌ای و فواید آن (که در سهم نسبتاً بالای هزینه خریداری این محصولات در سبدکالاهای خانواده‌ها تجلی پیدا می‌کند)، اتحادیه شرکت‌های بیمه آن موسوم به "انجمن بیمه‌گران بریتانیا" [۱۰] با هدف آشنا کردن عامه مردم با بیمه، کتاب بیمه‌ای غیر تخصصی چاپ و منتشر می‌کند. [۱۱] انتظار می‌رود شرکت‌های بیمه ایران در ابعادی بسیار گسترده‌تر از کار اتحادیه مذکور، امکانات مالی و فنی خود را برای فرهنگ سازی بیمه در بین گروه‌های مختلف به ویژه دانش‌آموزان و خانواده‌های آنها بسیج نمایند.

انکون که در پرتو وجود درسی با موضوع بیمه در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی، بستر لازم برای فرهنگ‌سازی بیمه در بین انبوه جمعیت دانش‌آموزی و خانواده‌های آنها فراهم شده، به نظر می‌رسد شرکت‌های بیمه و نیز بیمه مرکزی ایران در صورت عملی کردن برنامه‌های پیشنهادی زیر یا مشابه آن، در درازمدت منافع مالی آن را در بازار عملاً لمس نمایند.

۱. یک واقعیت روانشناختی انکارناپذیر این است که دانش‌آموزان دوره راهنمایی‌گذراندن دروس راتکلیف ناخواسته‌ای قلمداد می‌کنند که لازمه قبولی در پایه تحصیلی ذریبط یا ورود به پایه‌های بالاتر است. این امر در مورد درس تعلیمات اجتماعی که درمقایسه با دروس دیگر مانند ریاضیات، در آینده تحصیلی دانش‌آموز به ویژه، برای ورود به مؤسسات آموزش عالی اهمیت اندکی دارد، بیشتر مصداق پیدا می‌کند. به این ترتیب، برای آن که درس بیمه برای دانش‌آموز جذاب باشد و از شکل یک تکلیف کسالت آورخارج شود، بهتر است با استفاده از ابزارهای کمک آموزشی چون فیلم، شیوه ارائه محتوای درسی مورد نظر تغییر کند. در این مورد پارامترهایی چون توانایی مالی مجموعه شرکت‌های بیمه موجود در بازار (و نه یک شرکت بیمه خاص) و نیز صرفه‌های اقتصادی تولید انبوه اقتضا می‌کند که مجموعه این شرکت‌ها، در یک اقدام جمعی محصولات صوتی - تصویری، به ویژه فیلم‌های کمک آموزشی مناسب برای تکمیل محتوای درس بیمه در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی تولید کنند و به‌صورت رایگان در اختیار مدارس راهنمایی قرار دهند.

۲. نمایندگان بیمه یک نیروی بالقوه عظیم و ناشناخته هستند که شرکت‌های بیمه بزرگ کشور و ترجیحاً، مجموعه شرکت‌های بیمه دولتی و خصوصی می‌توانند از آنها برای شناساندن بیمه به دانش‌آموزان پایه دوم راهنمایی و حتی به معلمان درس تعلیمات اجتماعی استفاده کنند [۱۲]. طبق اطلاعات به دست آمده، وزارت آموزش و پرورش از حضور نمایندگان بیمه در جلسه آموزش درس بیمه در کلاس درس یا حضور در دوره‌های آموزشی ذریبط برای معلمان استقبال خواهد کرد. اگر شرکت‌های بیمه بزرگ کشور این پیشنهاد را عملی کنند از مزایای مالی جنبی و کوتاه مدت این فعالیت برخوردار خواهند شد.

۳. همانطور که در قسمت‌های قبل اشاره شد کتابخانه مدارس راهنمایی فاقد منابع بیمه‌ای کمک درسی است. پیشنهاد می‌شود شرکت‌های بیمه بخشی از امکانات مالی و

فنی خود را به تولید این گونه منابع یا خریداری و توزیع منابع موجود اختصاص دهند.

۴. شرکت‌های بیمه از طریق یک ارتباط ثمربخش با نشریات کمک آموزشی "رشد"، مطالب بیمه‌ای مناسب را برای نشریات ذیربط در پایه دوم راهنمایی تهیه و ارسال نمایند.

در پایان گفتنی است که شرکت‌های بیمه کشور علاوه بر اقدامات پیشنهادی مذکور که در پی افزایش اثربخشی درس بیمه در تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی است، می‌توانند در قالب برنامه‌های گسترده، منابع مناسبی را برای آشنایی عموم دانش‌آموزان، کارکنان و مدیران مدارس با بیمه تولید و به مدارس یا واحدهای ذیربط در وزارت آموزش و پرورش عرضه کنند.

پی‌نوشت‌ها:

۱. برای اطلاع کامل از محتوای این درس شامل متن و تصاویر آن به ضمیمه مقاله مراجعه کنید.
۲. برای مثال، در متن درس از معرفی بیمه‌های زندگی که در چارچوب طبقه‌بندی معتبر محصولات بیمه به بیمه‌های زندگی و غیرزندگی، یکی از این دو طبقه کلی را تشکیل می‌دهد، غفلت شده است.
۳. در توضیح این ادعا، شایان ذکر است که متن درس در کل ۲۸ جمله دارد که ۱۱ جمله آن، پرسشی و فاقد محتوای خبری و اطلاع‌رسانی است.
۴. سمینار مذکور به عنوان دهمین سمینار سالانه "بیمه و توسعه" در ۱۳ آذر سال ۱۳۸۲ در بیمه مرکزی ایران برگزار شد.
۵. در اینجا لازم است از محمد مهدی ناصری کارشناس مسئول گروه برنامه ریزی درسی علوم اجتماعی در وزارت آموزش و پرورش که با ارائه اطلاعات ارزنده درباره

پیشینه تدوین درس بیمه در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی و شیوه ارائه آن، نگارنده را در تهیه این مقاله یاری کردند، تشکر شود.

۶. برای مطالعه این مقاله نگاه کنید به ناصری، محمد مهدی. نیاز به همدلی و بیمه. رشد آموزش راهنمایی (فصلنامه). شماره ۱۲، سال چهارم: زمستان ۱۳۷۵.

۷. برای آشنایی با این نشریه نگاه کنید به شماره‌های مختلف "رشد نوجوان" دفتر انتشارات کمک آموزشی وزارت آموزش و پرورش.

۸. به نقل از کارشناس مسئول گروه برنامه‌ریزی درسی علوم اجتماعی وزارت آموزش و پرورش (در گفتگو با نگارنده)

۹. کتاب "راهنمای اطلاعات بیمه‌ای" (۱۳۷۵) که به زبان غیرتخصصی و در قالب پرسش و پاسخ خواننده را با بیمه آشنا می‌کند، یک نمونه از فعالیت‌های انتشاراتی بیمه مرکزی ایران برای شناساندن بیمه به عموم است. برای اطلاع از اقدامات این مؤسسه برای آشنا کردن دانش‌آموزان با بیمه که در قالب فعالیت‌هایی چون "آموزش بیمه در مدارس"، "گسترش فرهنگ بیمه در مدارس"، "تشویق دانش‌آموزان به پژوهش درباره بیمه"، "مسابقه انشاء نویسی درباره بیمه" انجام شده نگاه کنید به شماره‌های ۱۱، ۳۲، ۳۶، ۵۱، ۸۳، ۲۱ خیرنامه پیک بیمه

۱۰. Association of British Insurers.

۱۱. این کتاب را که عنوان اصلی آن "ریسک و پاداش (کتابی درباره بیمه)" است بیمه مرکزی ایران با عنوان "آشنایی با بیمه" ترجمه و منتشر کرده است. (نگاه کنید به ثبات، ۱۳۷۵).

۱۲. برای مثال، در سال تحصیلی ۸۱-۱۳۸۰، ۱۴۷۷ مدرسه راهنمایی در سطح شهرستان تهران وجود داشته است (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۰). با توجه به این‌که در سال ۱۳۸۰ حدود ۱۰۰۰۰ نماینده بیمه در همین شهرستان فعالیت داشته‌اند در صورت اقدام هماهنگ شرکت‌های بیمه، به طور متوسط هر نماینده می‌توانسته در یکی از این مدارس حضور یابد و به دانش‌آموزان پایه دوم راهنمایی، اطلاعات تکمیلی بیمه‌ای عرضه کند.

منابع

۱. انجمن بیمه‌گران بریتانیا (۱۳۷۷). *آشنایی با بیمه*، مترجم غلامعلی ثبات، تهران، بیمه مرکزی ایران.
۲. بیمه مرکزی ایران (۱۳۷۵)، *راهنمای اطلاعات بیمه‌ای*، (۵۰ پرسش و پاسخ)، تهران بیمه مرکزی ایران.
۳. بیمه مرکزی ایران. *خبرنامه پیک بیمه (شماره‌های مختلف)*، بیمه مرکزی ایران.
۴. دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی (۱۳۸۲)، *تعلیمات اجتماعی دوم راهنمایی*. وزارت آموزش و پرورش.
۵. گروه برنامه‌ریزی درسی علوم اجتماعی (۱۳۸۰)، *راهنمای برنامه درسی تعلیمات اجتماعی*، دوره راهنمایی تحصیلی، وزارت آموزش و پرورش.
۶. وزارت آموزش و پرورش (۱۳۸۰)، *آمار (سال تحصیلی ۸۱-۱۳۸۰)*، وزارت آموزش و پرورش.

ضمیمه

بیمه در زندگی ما چه نقشی دارد؟

بحث و گفت و گو کنید

هفته روزه در صفحه‌ی حوادث روزنامه‌ها یا خبرهایی مانند آن چه در تصویر زیر می‌بینید روبه‌رو هستیم و چه بسا به سادگی از خواندن دقیق آن‌ها نیز صرف‌نظر می‌کنیم. بار دیگر این خبرها را با دقت بخوانید و درباره‌ی سؤال‌های زیر در کلاس گفت و گو کنید.

چه خطرهایی ممکن است زندگی انسان را تهدید کند؟

آیا تا به حال با خود اندیشیده‌اید که چگونه هر یک از این حوادث می‌تواند در

مدت زمان کوتاهی، حاصل تلاش و زحمات چندین ساله‌ی خانواده‌ای را بر باد دهد؟

آیا هر فرد به تنهایی می‌تواند این خسارت‌ها را جبران کند؟

به نظر شما چگونه می‌توان با این حوادث روبه‌رو شد و از عهده‌ی جبران

خسارت‌های آن‌ها برآمد؟

انسان در زندگی با خطرها و حوادث ناگوار می‌ماند. آتش‌سوزی، تصادف اتومبیل، زلزله و ... مواجه می‌شود. شاید شما هم شاهد وقوع چنین حوادثی بوده‌اید یا از طریق اخبار رادیو و تلویزیون یا مطبوعات در جریان وقوع آن‌ها فرار گرفته‌اید.

بسیاری از این حوادث غیر قابل پیش بینی و پیش گیری هستند و همواره اشخاص و اموال جامعه را تهدید می کنند. شاید به همین دلیل است که می گویند: «حادثه هیچ گاه خیر نمی کند.» به علاوه، شاید فرد به تنهایی نتواند خسارت های کوچک را جبران کند اما آیا در مورد خسارت های بزرگی که بکسب یا به یک خانواده یا حاصل تلاش یک جامعه را به کام خود فرو می ریزد، چنین امکانی وجود دارد؟

به نظر شما برای پیش گیری از این حوادث چه راه هایی وجود دارد؟

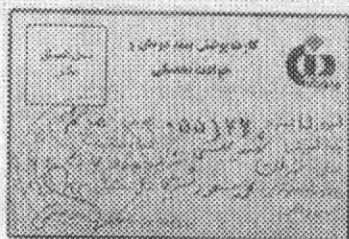
چگونه می توان چنین خسارت هایی را جبران کرد؟

روشن است که یک فرد به تنهایی قادر به جبران چنین خسارت های بزرگی نیست و باید برای جبران آن ها چاره های دیگر اندیشید. به نظر شما برای جبران این گونه خسارت ها چه راه هایی وجود دارد؟

آیا افراد جامعه می توانند بدون همکاری و همیاری با یکدیگر از عهده ی خسارت های ناشی از این حوادث برآیند؟ همکاری و همیاری در چنین مواردی به شکل های گوناگون از ابتدای زندگی اجتماعی انسان وجود داشته است. این همکاری و همیاری به تدریج کامل تر شده و به شکل امروزی در آمده است که «بیمه» نامیده می شود. مؤسسه ی بیمه برای جبران زیان های مالی به وجود آمده است و به موجب قراردادی تعهد می کند که در مقابل دریافتن مبلغی به عنوان «حق بیمه»، خسارت های ناشی از حوادث معینی را جبران نماید.

ممکن است برای شما دانش آموزان نیز در داخل یا خارج از مدرسه حوادثی پیش آید. آیا می دانید که در برابر این حوادث بیمه هستید؟ شما در ابتدای هر سال تحصیلی با پرداخت حق بیمه، گازی به نام «بیمه حوادث» دریافت می کنید. یا دریافت این کارت، شما در برابر انواع حوادثی که ممکن است در شبانه روز در داخل یا خارج از مدرسه

پیش آید، بیمه می‌شود و بیمه طبق قرارداد، هزینه‌ی ناشی از این حوادث را پرداخت می‌کند.

می‌دانید که امروزه اتومبیل در زندگی

انسان نقش بسیار مهمی دارد. به نظر شما داشتن اتومبیل و رانندگی با آن چه خطرهای و مسئولیت‌هایی را به همراه دارد؟ ممکن است خود اتومبیل با خطراتی مانند آتش‌سوزی، دزدی و تصادف روبرو شود یا راننده‌ی آن با غایبان بی‌داده تصادف کند. براساس قانون، همه‌ی دارندگان وسایل نقلیه‌ی موتوری زمینی موظف‌اند با پرداخت حق بیمه‌ی سالانه، اتومبیل خود را بیمه کنند تا از این طریق بتوانند خسارت‌هایی را که ممکن است در طول سال به جان یا مال دیگران وارد کنند، جبران نمایند.

نمونه بیاورید

علاوه بر نمونه فعالیت‌های بیمه که پیش از این ذکر شد، بیمه می‌تواند زیان‌های ناشی از حوادث گوناگون دیگری را نیز جبران کند. شما با کدام یک از دیگر انواع بیمه آشنا هستید؟ چند نمونه ذکر کنید، هر یک از این بیمه‌ها برای انسان چه فایده‌ای دارد؟

بیمه مرکزی ایران بر فعالیت‌های مؤسسات بیمه نظارت دارد و مقررات لازم در این زمینه را تهیه و تدوین می‌کند.

خلاصه کنید

— بیمه یکی دیگر از اشکال همدلی و همیاری در جامعه ی

امروزی است

.....

.....

.....

بهر سود و پاسخ دهید

— اگر بیمه نباشد، در زندگی ما چه مشکلاتی به وجود می آید؟

.....

.....

.....

عملیات خارج از کلاس

۱- با مراجعه به صفحه ی حوادث روزنامه ها، سه نمونه از حوادث ذکر شده در آن ها را انتخاب کنید و تحقیق کنید که چگونه افراد خسارت دیده می توانند از همکاری و همیاری بیمه بهره مند شوند.

۲- درباره ی سؤال های زیر با اعضای خانواده ی خود گفت و گو کنید.

الف - آن ها از چه نوع بیمه هایی استفاده می کنند؟

ب - این بیمه ها چه فوایدی دارند؟

حاصل گفت و گوی خود را به صورت گزارشی کوتاه تنظیم کنید.

